

УДК 633.88

Код UPOV: LEONU_CAR

Методика
проведення експертизи сортів собачої кропиви звичайної
(*Leonurus cardiaca* L.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів та гібридів виду *Leonurus cardiaca* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 3 г.

2.3 Насіння має бути здорове на вигляд, не уражене хворобами, не пошкоджене шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза має тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Розмір ділянок планують такий, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірів і підрахунків, не шкодило б обстеженням, які тривають до звершення циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 100 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,45 м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту, здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків, залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота рослин);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 100 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 100 рослин або частин 100 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 100 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням його ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмінним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 5% за рівня ймовірності 95 %. У вибірці з 100 рослин допускаються дев'ять нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, по завершенню кожного такого циклу. Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідміннішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

- Рослина: за висотою (ознака 1);
- Рослина: галуження стебла (ознака 3);
- Листок: опушення (ознака 9);
- Квітка: забарвлення пелюсток (ознака 14);
- Рослина: час початку цвітіння (ознака 20).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів собачої кропиви звичайної

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG 1	низька середня висока	3 5 7	
2. PQ	Рослина: габітус VG 1	прямий напівпрямий розлогий	1 3 5	
3. (*) QL	Рослина: галуження стебла VS, 2	відсутнє наявне	1 9	
4. (+) QN	Стебло: кількість галузок MG 2	мала середня велика	3 5 7	
5. QL	Стебло: антоціанове забарвлення VG, 2	відсутнє наявне	1 9	
6. (*) QN	Стебло: інтенсивність зеленого забарвлення VG, 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
7. QL	Стебло: опушення VG, 1	відсутнє наявне	1 9	
8. (+) QN	Листок: ступінь розсіченості VS, 1	слабкий помірний сильний	3 5 7	
9. (*) QL	Листок: опушення VS 1	відсутнє наявне	1 9	
10. PQ	Листок: за формою VS, 1	овальний яйцеподібний	1 2	
11. (+) QN	Листок: за довжиною MG 1	короткий середній довгий	3 5 7	
12. QN	Листок: щільність опушення VG, 1	нещільне помірне щільне	3 5 7	
13. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення VG, 1	слабка помірна сильна	3 5 7	
14. (*) PQ	Квітка: забарвлення пелюсток VG 2	біле світло-рожеве рожеве рожево-фіолетове	1 2 3 4	
15. (+) QN	Квітка: верхня губа за довжиною MG, 2	коротка середня довга	3 5 7	

1	2	3	4	5
16. (+) QN	Квітка: квітконіжка за довжиною MG, 2	коротка середня довга	3 5 7	
17. (*) QL	Квітка: опушення віночка VG 2	відсутнє наявне	1 9	
18. (*) PQ	Плід: забарвлення VG 3	оливково-зелене світло-коричневе коричневе темно-коричневе	3 5 7 9	
19. (+) QN	Плід: за розміром MG 3	малий середній великий	3 5 7	
20. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння VG 1	ранній середній пізній	3 5 7	
21. (+) QN	Рослина: час досягання плодів VG, 3	ранній середній пізній	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів собачої кропиви звичайної

Коди фаз росту й розвитку рослин, у які рекомендовано проводити спостереження

Коди	Назви фаз розвитку
1	Початок цвітіння
2	Повне цвітіння
3	Стиглі плоди

До 1. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 80, середня – 80–130, висока – понад 130.

До 4. Стебло: кількість гілук, шт.

Мала – до 4, середня – 4–10, велика – понад 10.

До 8. Листок: ступінь розсіченості.

Слабкий – до 1/3 листкової пластинки; помірний – 1/3–1/2; сильний – понад 1/2.

До 11. Листок: за довжиною, см.

Короткий – до 8, середній – 8–12, довгий – понад 12.

До 15. Квітка: верхня губа за довжиною, мм.

Коротка – до 10, середня – 10–12; довга – понад 12.

До 16. Квітка: квітконіжка за довжиною, мм.

Коротка – до 6, середня – 6–8; довга – понад 8.

До 19. Плід: за розміром, мм.

Малий – до 2, середній – 2–3; великий – понад 3.

До 20. Рослина: час початку цвітіння, декада, місяць.

Ранній – I–II декада червня,
середній – III декада червня – I декада липня,
пізній – II–III декада липня – I декада серпня.

До 21. Рослина: час досягання плодів, декада, місяць.

Ранній – III декада липня,
середній – I–II декада серпня,
пізній – III декада серпня – I декада вересня.

9. Література

1. Собко В. Г. Визначник рослин Київської області / В. Г. Собко, Л. П. Мордатенко. – К., 2004. – С. 261.
2. Попов А. П. Лекарственные растения в народной медицине / А. П. Попов. – К.: Здоровье, 1969. – С. 202–204.
3. Лебеда А. Ф. и др. Лекарственные растения. Самая полная энциклопедия / А. Ф. Лебеда, Н. И. Джуренко, А. П. Исайкина, В. Г. Собко. – М.: АТС-Прес Книга, 2006. – С. 646–647.
4. Дурова А. Д. Лекарственные растения СССР и их применение / А. Д. Дурова, Э. Н. Сапожникова. – М.: Медицина, 1982. – С. 50.
5. Серебряков Г. М. Морфология вегетативных органов высших растений / Г. М. Серебряков. – М.: Советская наука, 1952. – 367 с.